

Fondacija Fond za humanitarno pravo

**MATERIJALNE
REPARACIJE
U PARNIČNIM
POSTUPCIMA ZA
NAKNADU ŠTETE -
PRAKSA SUDOVA U SRBIJI
U PERIODU OD 2021-2022. GODINE**

Fondacija Fond za humanitarno pravo

**Materijalne reparacije
u parničnim postupcima
za naknadu štete -
praksa sudova u Srbiji
u periodu od 2021-2022. godine**

Beograd, 2023. godine

Sadržaj

I.	UVOD.....	5
II.	ANALIZA POJEDINAČNIH PARNIČNIH POSTUPAKA ZA NAKNADU ŠTETE.....	6
i.	OVČARA.....	6
a)	Šarik	7
b)	Soldo	7
c)	Begov i dr.....	8
d)	Herman i dr.	8
e)	Imbrišić i dr.....	9
f)	Varenica i dr.	9
g)	Bajnrauh i dr.....	9
h)	Raguž i dr.....	10
i)	Kačić.....	10
j)	Jarabek i dr.....	10
k)	Vuković.....	11
l)	Ostale tužbe.....	11
ii.	SOTIN	12
iii.	RUDNICA.....	12
iv.	MEJA.....	14
v.	KRALJANE	16
vi.	SUVA REKA.....	17
a)	Betim Berisha.....	17
b)	Lirie Veselaj i Rahime Berisha	17
vii.	TRNJE.....	17
a)	Bekim Gashi	18
b)	Hysen Gashi	18
viii.	HRTKOVC I	18
ix.	LOGORI U VOJVODINI	19
x.	VELIČANJE RATNIH ZLOČINACA	20
a)	Ana Herman.....	20
b)	Lizane Mala	21

III.	GLAVNE ODLIKE IZGRAĐENE SUDSKE PRAKSE U PARNIČNIM POSTUPCIMA ZA NAKNADU ŠTETE	22
	a) Odugovlačenje postupaka	22
	b) Nepriznavanje ličnih dokumenata izdatih od strane kosovskih institucija.....	23
	c) Zastarelost potraživanja	24
	d) Prenisko dosuđeni iznosi naknade štete	24
IV.	ZAKLJUČAK	25

I. UVOD

Fond za humanitarno pravo (FHP) godinama unazad objavljuje izveštaje o ostvarivanju prava na naknadu štete žrtava ratnih zločina u parničnim postupcima koji se vode pred sudovima u Srbiji. Poslednji izveštaj je obuhvatao period od 2017. do 2020. godine i javnosti je predstavljen 2021. godine.¹ Izveštaj koji je pred vama obuhvata period od 2021. godine do kraja 2022. godine.

Obaveza Republike Srbije da naknadi štetu žrtvama kršenja ljudskih prava, između ostalog i kroz adekvatnu materijalnu reparaciju, i dalje je nepromenjena – šteta koja je pričinjena pojedincima i članovima njihovih porodica podrazumeva obavezu štetnika, u ovom slučaju Republike Srbije, da ili štetne posledice otkloni, ili da ih adekvatno obešteti. I nakon punih 30 godina od početka sukoba na prostoru bivše SFRJ, Republika Srbija ovu svoju obavezu nije izvršila u potpunosti. Politička volja da se prihvati odgovornost za zločine iz prošlosti i obeštete sve žrtve i dalje izostaje, a oštećeni i članovi njihovih porodica su prinuđeni da vode dugotrajne, skupe i često neizvesne parnične postupke pred sudovima u Srbiji.

Štetne posledice ovakvog pristupa organa vlasti Republike Srbije po žrtve su višestruke. Oni su prinuđeni da ponovo pred sudovima daju iskaze, i po nekoliko puta, o zločinima koji su se desili; sekundarna viktimizacija je postala pravilo; troškovi sudskih postupaka su jako visoki, što predstavlja dodatni teret pristupu pravdi onima koji već očigledno imaju status žrtve, a pojedini postupci umeju da traju i skoro po deceniju. Sa druge strane, sudovi i država se retko kada ophode prijateljski prema žrtvama, teret dokazivanja koji se prevaljuje na njih je previsok, a odredbe materijalnog prava, posebno one o zastarelosti potraživanja prava na naknadu štete, uvek se tumače na njihovu štetu ukoliko ne postoji pravnosnažna osuđujuća krivična presuda za ratni zločin. Ovaj niz tereta koji je prevaljen na žrtve, pored činjenice da se već nalaze u takvom statusu, ima odvrćajući efekat i dovodi ih u situaciju da odustaju od iniciranja parnica za naknadu štete protiv Republike Srbije.

Nespremnost Republike Srbije da prihvati odgovornost za izvršene zločine u prošlosti se ogleda i u prenisko dosuđenim iznosima naknade pretrpljene nematerijalne štete, minimiziranju ili neosvrtnju na ulogu i odgovornost državnih organa, kao i u onemogućavanju žrtvama sa Kosova da naplate svoja potraživanja koja su im priznata domaćim sudskim odlukama, a takođe i odbijanjem da se priznaju njihova lična

¹ Fond za humanitarno pravo, *Materijalne reparacije u parničnim postupcima za naknadu štete – praksa sudova u Srbiji u periodu od 2017. do 2020. godine*, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2021/03/Materijalne-reparacije-2021.pdf>.

dokumenta koja izdaju institucije na Kosovu. Na taj način, Republika Srbija dodatno obeshrabruje žrtve da potražuju naknade koje bi im, po odredbama zakona, morale biti priznate.

Izveštaj je utemeljen na obimnoj sudskoj praksi kojom FHP raspolaže, proistekloj iz sudskih postupaka koje su oštećeni vodili protiv Republike Srbije za naknadu štete. Pored ovih presuda, kao izvor su poslužile i sudska praksa koja je dostupna u javno dostupnim bazama, na zvaničnim sajtovima sudova, ali i prethodni izveštaji i publikacije FHP-a.

II. ANALIZA POJEDINAČNIH PARNIČNIH POSTUPAKA ZA NAKNADU ŠTETE

U ovom poglavlju će biti izloženi pojedinačni parnični slučajevi za naknadu štete koji se vode pred domaćim sudovima.

i. OVČARA

Pred sudovima u Srbiji se vodi ili je vođeno ukupno 14 parnica za naknadu štete za zločin koji je izvršen na poljoprivrednom dobru Ovčara 1991. godine.

Pripadnici Teritorijalne odbrane (TO) Vukovara i dobrovoljačke jedinice „Leva supoderica“, koje su bile u sastavu tadašnje Jugoslovenske narodne armije (JNA), 21. novembra 1991. godine su na poljoprivrednom dobru Ovčara u Vukovaru mučili, a nakon toga i ubili najmanje 200 ratnih zarobljenika, od kojih je 193 lica identifikovano.

Presudom Apelacionog suda u Beogradu 2017. godine za ovaj zločin su na višegodišnje kazne zatvora osuđeni Miroljub Vujović, Stanko Vujanović, Predrag Milojević, Goran Mugoša, Miroslav Đanković, Ivan Atanasijević, Saša Radak i Nada Kalaba.

Na osnovu krivične presude Apelacionog suda u Beogradu, članovi porodica ubijenih na poljoprivrednom dobru Ovčara su pred Prvim osnovnim sudom u Beogradu inicirali parnične postupke za naknadu štete protiv Ministarstva odbrane Republike Srbije zbog smrti bliskog lica.

Od 2018. do kraja 2022. godine sudu u Srbiji je podneto ukupno 14 tužbi u ime 45 tužilaca za naknadu štete zbog smrti bliskog lica. Jedanaest postupaka je okončano i tužioci su ostvarili naknadu štete u visini od oko 16 miliona dinara, dok su tri postupka i dalje u toku.

a) Šarik

Prvu tužbu u novembru 2018. godine podneli su supruga i deca ubijenog Stjepana Šarika, tražeći iznose od po 2 miliona dinara na ime naknade nematerijalne štete. Tužba je podneta protiv Ministarstva odbrane Republike Srbije, koje je pravni sledbenik nekadašnje JNA. Prvostepena presuda u ovoj parnici je doneta 5. juna 2019. godine², a Ministarstvo je obavezano da tužiocima isplati iznose od po 800.000,00 dinara na ime naknade nematerijalne štete zbog smrti bliskog lica. U preostalom delu tužbenog zahteva su odbijeni. I tužioci i Ministarstvo su izjavili žalbe, ali je Apelacioni sud u Beogradu 27. maja 2020. godine doneo drugostepenu presudu³ kojom je žalbe odbio i potvrdio u celini prvostepenu presudu. Iako je apelaciono veće, sa jedne strane, prihvatilo zaključak prvostepenog suda da je Ministarstvo odbrane pasivno legitimisano u ovoj parnici kao pravni sledbenik JNA u čijem sastavu je delovala TO Vukovara, kao i odbilo prigovor zastarelosti potraživanja na osnovu člana 377 Zakona o obligacionim odnosima (ZOO), sa druge strane nije uvažilo argument tužilaca da su dosuđene naknade neprimereno niske u odnosu na težinu zločina kao osnov odgovornosti za štetu.

b) Soldo

Druga tužba je podneta u decembru 2018. godine u ime tužilje Veronike Soldo kojoj je u zločinu na Ovčari ubijen otac Ivan Crnjac. Prvostepena odluka u ovoj parnici je doneta 14. februara 2020. godine⁴ i obavezano je Ministarstvo odbrane da tužilji isplati iznos od 1.500.000 dinara po istom osnovu kao i u prethodnom slučaju.⁵ Apelaciono veće je svojom presudom od 8. jula 2021. godine⁶ uvažilo žalbu tuženog Ministarstva i smanjilo dosuđeni iznos sa 1.500.000,00 dinara na 900.000,00 dinara na ime naknade štete. Ministarstvo odbrane u ovom slučaju nije ulagalo reviziju, a tužilja je u novembru 2021. godine izjavila ustavnu žalbu. Postupak pred Ustavnim sudom još uvek nije okončan.

2 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P-20038/2018 od 5. juna 2019. godine

3 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž - 7849/2019 od 27. maja 2020. godine.

4 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 20777/2018 od 14. februara 2020. godine.

5 Činjenice ovog spora, kao i svih narednih navedenih u izveštaju, istovetne su kao i u predmetu *Šarik i dr.*

6 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž-4208/2020 od 8. jula 2021. godine.

c) Begov i dr.

Naredna tužba je podneta takođe u decembru 2018. godine u ime pet tužilaca – članova porodice ubijenog Željka Begova. Prvostepena presuda u ovoj parnici je doneta 20. septembra 2019. godine⁷ i obavezano je Ministarstvo odbrane da tužiocima isplati iznos od po 1.000.000,00 dinara, po istom osnovu kao i u prethodnom slučaju. Apelaciono veće je svojom presudom od 10. februara 2022. godine⁸ potvrdilo prvostepenu presudu u celini. Ministarstvo odbrane je u ovom slučaju uložilo reviziju u martu 2022. godine i predmet se i dalje nalazi pred Vrhovnim kasacionim sudom, koji o njoj nije odlučio. Sa druge strane, tužioci su u martu 2022. godine izjavili ustavnu žalbu, a postupak pred Ustavnim sudom i dalje traje.

d) Herman i dr.

Četvrta tužba je podneta u ime četiri tužioca 5. decembra 2018. godine, gde su tužioci supruga i deca ubijenog Stjepana Hermana. Prvostepenom presudom od 6. juna 2019. godine⁹ sud je obavezao Ministarstvo odbrane da supruzi isplati iznos od 625.000,00 dinara, a deci iznose od po 850.000,00 dinara na ime naknade nematerijalne štete. Apelaciono veće je ovu presudu delimično preinačilo svojom presudom od 18. marta 2022. godine¹⁰, tako što je supruzi ubijenog Stjepana dosudilo ukupan iznos od 700.000,00 dinara, a deci ubijenog iznose od po 900.000,00 dinara. Na ovaj način je žalbeno veće, kao i prvostepeni sud, napravilo neopravdanu razliku u dosuđenim sumama i time izvršilo akt sudske diskriminacije supruge u odnosu na decu ubijenog. Zakoni u Srbiji nijednom odredbom ne daju osnov da se naknada štete najbližim članovima porodice dosuđuje u nejednakim iznosima. Naprotiv, odredba člana 201 Zakona o obligacionim odnosima u istu ravan stavlja roditelje, supružnike i decu, pa je nejasan zaključak suda zbog čega smatra opravdanim da deci ubijenog dosudi viši iznos naknade nematerijalne štete u odnosu na decu ubijenog, posebno ukoliko ne postoji nijedan razuman razlog koji bi opravdavao takvo pravljenje razlike. U maju 2021. godine tužioci su podneli ustavnu žalbu Ustavnom sudu, koji o njoj i dalje nije doneo odluku.

7 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 20785/2018 od 20. septembra 2019. godine.

8 Presuda Apelacionog suda u Beogradu GŽ-6222/2021 od 10. februara 2022. godine.

9 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 20776/2018 od 6. juna 2019. godine.

10 Presuda Apelacionog suda u Beogradu GŽ-8133/2019 od 18. marta 2022. godine.

e) Imbrišić i dr.

Peta tužba je podneta 12. septembra 2019. godine u ime troje tužilaca, u kojoj su tužioci supruga i deca ubijenog Ivica Imbrišića. Prvostepena presuda je doneta 27. aprila 2021. godine¹¹ i sud je obavezao Ministarstvo odbrane da isplati tužiocima iznose od po 800.000,00 dinara. Presudu je potvrdilo žalbeno veće u celini 21. januara 2022. godine.¹² Ustavna žalba koja je predata u maju 2022. godine i dalje se nalazi pred Ustavnim sudom.

f) Varenica i dr.

Šesta tužba je podneta 18. septembra 2019. godine u ime troje tužilaca i podneli su je supruga i deca ubijenog Zvonka Varenice. Prvostepena presuda je doneta već 13. februara 2020. godine¹³ i tužiocima je dosuđen iznos od po 1.500.000,00 dinara. U ovom slučaju je posebno važno istaći činjenicu da je postupajuća sudija, osim toga što je u jako kratkom roku okončala ovu parnicu, dosudila i iznose koji su daleko adekvatniji od onih koji su dosuđivani u dotadašnjim parničnim postupcima.¹⁴ Apelaciono veće je o žalbama koje su izjavile obe strane u postupku odlučilo presudom od 8. oktobra 2020. godine¹⁵ tako što je smanjilo naknadu nematerijalne štete na iznose od po 900.000,00 dinara po tužiocu. Tužioci su protiv ove presude izjavili ustavnu žalbu u novembru 2020. godine, ali Ustavni sud o njoj još uvek nije odlučio. Važno je pohvaliti činjenicu da je, od svih parnica koje su vođene u vezi sa naknadom štete za zločin na Ovcari, ova okončana u oba stepena za svega 13 meseci, što je efikasno vođenje jednog postupka pred sudovima u Srbiji.

g) Bajnrauh i dr.

Sedmu tužbu su podnele tri tužilje u februaru 2020. godine zbog ubistva supruga i oca Tomislava Bajnrauha. Prvi osnovni sud je doneo presudu 15. aprila 2021. godine¹⁶ i njom je obavezao Ministarstvo odbrane da tužiocima isplati iznose od po 900.000,00 dinara. U postupku po žalbama parničnih stranaka, drugostepeno veće je delimično preinačilo prvostepenu presudu tako što je ćerkama dosudilo ukupan iznos od 1.000.000,00 dinara, dok je u odnosu na suprugu prvostepena presuda potvrđena. I

11 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P-20692/2019 od 27. aprila 2021. godine.

12 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž-5050/2021 od 21. januara 2022. godine.

13 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P-21193/2019 od 13. februara 2020. godine.

14 Zajedno sa sudijom u predmetu Veronike Soldo.

15 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž - 3764/2020 od 8. oktobra 2020. godine.

16 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 6795/2020 od 15. aprila 2021. godine.

jedna i druga strana su izjavile revizije i predmet se trenutno nalazi pred Vrhovnim kasacionim sudom, s tim što su tužilje podnale i ustavnu žalbu u junu 2022. godine, o kojoj Ustavni sud još uvek nije odlučio.

h) Raguž i dr.

U februaru 2020. godine je četvoro tužilaca podnelo osmu tužbu za naknadu nematerijalne štete zbog ubistva svog sina, supruga i oca Ivana Raguža. Prvostepena presuda je doneta 27. novembra 2020. godine¹⁷ i Ministarstvo odbrane je obavezano na isplatu iznosa od po 800.000,00 dinara svakom od tužilaca. Apelacioni sud je ovu presudu potvrdio 26. maja 2021. godine¹⁸, a tužioci su u julu 2021. godine podneli ustavnu žalbu. O ovoj ustavnoj žalbi Ustavni sud još uvek nije odlučio.

i) Kačić

Tužilja Irena Kačić je u martu 2020. godine podnela tužbu po istom osnovu zbog ubistva svog sina Igora Kačića. Sud je doneo prvostepenu presudu 27. novembra 2020. godine¹⁹ i obavezao Ministarstvo odbrane na isplatu iznosa od 800.000,00 dinara. Apelaciono veće je presudom od 3. decembra 2021. godine²⁰ potvrdilo prvostepenu odluku, a tužilja je u februaru 2022. godine izjavila ustavnu žalbu, o kojoj Ustavni sud i dalje nije doneo odluku.

j) Jarabek i dr.

Deseta tužba je podneta u ime tri člana porodice ubijenog Zlatka Jarabeka u februaru 2021. godine. Supruga i dva sina su prvostepenom presudom od 7. aprila 2022. godine²¹ dobili naknadu od po 900.000,00 dinara i protiv ove presude su obe parnične stranke izjavile žalbu. Postupak po žalbi i dalje nije okončan.

17 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 6792/2020 od 27. novembra 2020. godine.

18 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž - 2671/2021 od 26. maja 2021. godine.

19 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 12701/2020 od 27. novembra 2020. godine.

20 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž - 3025/2021 od 3. decembra 2021. godine.

21 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 13809/2021 od 7. aprila 2022. godine.

k) Vuković

Tužilja Mira Vuković je u septembru 2021. godine podnela tužbu zbog ubistva svog brata Milenka Galića. Ovo je jedanaesta tužba koja je podneta u vezi sa zločinom na Ovčari, a prvostepena presuda je doneta 7. septembra 2022. godine²². Ovom presudom je sud obavezao Ministarstvo odbrane da tužilji isplati iznos od 900.000,00 dinara na ime naknade štete i protiv nje je tužilja izjavila žalbu. O ovoj žalbi odluka još uvek nije doneta.

l) Ostale tužbe

Još tri tužbe su podnete u periodu 2021-2022. godine. Ukupno osam tužilaca je iniciralo postupke za ubistva svojih srodnika na poljoprivrednom dobru Ovčara (*Posavec i dr, Pinter i dr. i Barbir i dr*), tražeći naknade od po 2 miliona dinara. Ovi postupci su i dalje u toku.

Ono što se može izvesti kao zajednička karakteristika svih postupaka jeste da su okončani u razumnim rokovima, u periodu od oko tri godine i u prvostepenom i u drugostepenom postupku po žalbi, da je sudska praksa ustaljena u pogledu primene prava i tumačenja relevantnih činjenica, kao i da nije bilo odstupanja u pogledu osnovanosti tužbenih zahteva tužilaca. Ministarstvo odbrane je sve ove odluke dobrovoljno izvršilo, bez potrebe vođenja postupka prinudnog izvršenja, što je takođe pohvalno u ovim parnicama.

Sa druge strane, očigledno je odstupanje u vezi sa visinom naknade štete koja se dosuđuje tužiocima; u pojedinim postupcima su sudovi dosuđivali različite naknade suprugama u odnosu na decu ubijenog, čime je napravljena razlika bez pravnog osnova, dok je jedino zajedničko to da žalbena veća nisu dopuštala da dosuđene naknade pređu iznos od 1.000.000,00 dinara po tužiocu. Ovako nisko dosuđenim iznosima tužioci nisu izgubili status žrtve, zbog čega su se i obratili Ustavnom sudu kako bi se utvrdilo da li su redovni sudovi povredili njihovo pravo na pravično suđenje ili pravo na jednaku zaštitu prava i delotvorno pravno sredstvo.

11

---

22 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 53091/2021 od 7. septembra 2022. godine.

ii. SOTIN

Od druge polovine oktobra do kraja decembra 1991. godine, pripadnici milicije i Teritorijalne odbrane Sotin, koji su delovali u sastavu tadašnje JNA, ubili su 16 civila hrvatske nacionalnosti u mestu Sotin nedaleko od Vukovara. Za ovaj zločin su pred Višim sudom u Beogradu osuđeni Dragan Mitrović i Žarko Milošević, dok su Dragan Lončar, Mirko Opačić i Miroslav Milinković oslobođeni.

Posmrtni ostaci 13 ubijenih civila pronađeni su u masovnoj grobnici pored Sotina, u aprilu 2013. godine.

Tužba u ovoj parnici je podneta u novembru 2017. godine u ime 21 tužioca (*Petrović i drugi*) na ime naknade štete zbog smrti bliskog lica – članova porodica tužilaca koji su ubijeni u periodu oktobar-decembar 1991. godine u Sotinu (naselje u blizini Vukovara). Tužba je podneta protiv Ministarstva odbrane Republike Srbije i dvojice neposrednih izvršilaca Dragana Mitrovića i Žarka Miloševića. Tužiocima su tražili isplatu iznosa od po 2.000.000,00 dinara solidarno od tuženih.

12

Presuda u ovoj parnici je doneta 3. juna 2021. godine²³ i tužena Republika Srbija i Žarko Milošević su obavezani na isplate iznosa od po 800.000,00 dinara svakom od tužilaca, izuzev Jelice Šarik čija tužba je odbačena. Ranijom presudom zbog propuštanja od 23. juna 2020. godine²⁴ obavezan je tuženi Dragan Mitrović na isplatu iznosa svakom od tužilaca od po 2.000.000,00 dinara, jer se nije upustio u raspravljanje.

Žalbu su izjavile sve parnične stranke u ovom sporu i predmet se i dalje nalazi pred Apelacionim sudom u Beogradu koji i dalje nije doneo presudu po žalbama, uprkos tome što je protekao period od skoro punih pet godina.

iii. RUDNICA

Masovna grobnica u Rudnici prva je masovna grobnica na teritoriji Srbije otkrivena nakon okončanja mandata MKSJ da sprovodi istrage o zločinima u bivšoj Jugoslaviji. Tri masovne grobnice sa telima 889 kosovskih Albanaca, mahom civila, otkrivene su u proleće 2001. godine na tri lokacije u Srbiji – u beogradskom predgrađu Batajnica, u Petrovom Selu (istočna Srbija) i pored jezera Perućac (zapadna Srbija). U Rudnici su ekshumirani i identifikovani posmrtni ostaci 52 osobe. DNK analizom je utvrđeno da

²³ Presuda Višeg suda u Beogradu P - 2392/2020 od 3. juna 2021. godine.

²⁴ Presuda Višeg suda u Beogradu P - 4942/2018 od 23. juna 2020. godine.

se radi o telima kosovskih Albanaca, ubijenih tokom sukoba na Kosovu 1999. godine.

Masovna grobnica u Rudnici se nalazi neposredno uz parcelu koju od neutvrđenog datuma, pre 1999. godine, koristi VJ. Na toj parceli je sagrađena kasarna, koja je prema podacima Ministarstva odbrane stavljena u funkciju 2002. godine, a 2006. godine predata MUP-u.

Sve osobe čiji su posmrtni ostaci pronađeni u Rudnici su civili, ubijeni ili prisilno nestali u četiri odvojena zločina počinjena od strane pripadnika VJ i MUP-a tokom aprila i maja 1999. godine na području Drenice (oblasti u centralnom delu Kosova koja obuhvata opštine Srbica i Glogovac).

Deset članova porodice ubijenog Latifa Zabelija je 27. marta 2017. godine (*Zabeli i drugi*) podnelo tužbu protiv Ministarstva odbrane i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije za naknadu nematerijalne štete zbog smrti bliskog lica, ubijenog u selu Rezale u aprilu 1999. godine od strane pripadnika srpskih snaga, pod komandom 37. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije.

Tužba je zasnovana na presudi Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) od 26. februara 2009. godine kojom su osuđeni Nikola Šainović, Dragoljub Ojdanić, Nebojša Pavković, Vladimir Lazarević i Sreten Lukić, na višegodišnje kazne zatvora (na 15 odnosno 22 godine zatvora za zločine izvršene na Kosovu u periodu od 1. januara do 20. juna 1999. godine).

Nakon troipogodišnjeg zastoja u ovom postupku zbog toga što se Prvi osnovni sud u Beogradu oglasio nenadležnim, predmet je vraćen tom sudu i prvostepena presuda je konačno doneta 11. aprila 2022. godine²⁵, nakon punih pet godina od podnošenja tužbe. Sud je obavezao tužene da tužiocima solidarno isplate iznos od po 1.100.000,00 dinara na ime naknade nematerijalne štete, zaključujući da je presuda MKSJ obavezujuća za Srbiju i da tuženi odgovaraju za štetu koju njihovi organi uzrokuju trećim licima, shodno članu 180 ZOO-a. Sve strane u postupku su izjavile žalbe i predmet se trenutno nalazi pred Apelacionim sudom.

Tužiocima su u ovom postupku ostvarili i pravo na naknadu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, s obzirom na to da je postupak po žalbi pred Višim sudom trajao duže od tri godine.

25 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 7429/2020 od 11. aprila 2022. godine.

Iako je reč o prvostepenoj presudi koja i dalje čeka epilog u postupku po žalbi, činjenica je da je reč o jednoj od prvih presuda koja je utemeljena na presudama MKSJ-a a koja daje osnov za naknadu štete članovima porodica ubijenih na prostoru Kosova. Domaći sudovi su u potpunosti priznali pravno dejstvo presude MKSJ i neposredno je primenili u postupku za naknadu nematerijalne štete. Istovremeno je utvrđena i odgovornost organa vlasti u Srbiji za ubistva i skrivanje tela po masovnim grobnicama u Srbiji, što potvrđuje sistematičnu i organizovanu akciju prikrivanja zločina koje su izvršili pripadnici vojske i policije na Kosovu tokom rata 1999. godine.

iv. MEJA

Dana 27. i 28. aprila 1999. godine u selima zapadno od grada Đakovica na Kosovu sprovedena je opsežna zajednička operacija VJ i MUP pod nazivom operacija *Reka*. Tokom ove operacije, pripadnici srpskih snaga ubili su najmanje 350 civila – kosovskih Albanaca, a njih nekoliko hiljada proterali u Albaniju. Tela 309 ubijenih pronađena su 2001. godine u tajnim masovnim grobnicama u predgrađu Beograda – Batajnici.

Rano ujutru 27. aprila 1999. godine vojnici i policajci su koordinisano, počev od severnog dela doline Reka i krećući se prema jugu, ulazili u sela naseljena Albancima (Dobroš, Ramoc, Racaj, Korenica, Molić, Brovina, Guska, Nivokaz i dr). Ulazili su u kuće i naređivali meštanima da idu u Albaniju, usmeravajući ih prema Đakovici. Tokom proterivanja civila iz njihovih kuća, pripadnici srpskih snaga su ubili više desetina civila. Najviše civila, njih 68, ubijeno je u selu Korenica.

Više hiljada meštana koji su proterani iz selâ formiralo je dve kolone traktora koje su išle prema gradu Đakovica. Kolone su u selu Meja, nedaleko od Đakovice, prolazile kroz dva punkta koja su formirali policajci SUP-a Đakovica. Na punktu, policajci su zaustavljali traktore i izdvajali muškarce a ženama, deci i starijima su, posle pljačke novca i nakita, naređivali da nastave put u Albaniju. Policajci su izdvojili 274 muškarca, među kojima je bilo 36 maloletnika, koji su potom na više nepoznatih lokacija ubijeni. Posmrtni ostaci njih 252 su pronađeni 2001. godine u masovnoj grobnici u Batajnici, deset u Meji i okolnim selima, a za 12 njih se još uvek traga.

Za zločine u operaciji *Reka* pred MKSJ je osuđen gotovo čitav vojni i policijski vrh SRJ – Vladimir Lazarević, tadašnji komandant Prištinskog korpusa VJ, Nebojša Pavković, komandant 3. armije VJ i nadređeni Lazareviću, kao i Dragoljub Ojdanić, načelnik Generalštaba VJ, Sreten Lukić, bivši načelnik Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije za Kosovo i Vlastimir Đorđević, bivši pomoćnik ministra unutrašnjih poslova i načelnik Resora javne bezbednosti.

Pred sudovima u Srbiji do danas nije procesuirana nijedna osoba za zločine u operaciji *Reka*, kao ni za skrivanje tela žrtava u masovnoj grobnici u Batajnici, tj. za prikrivanje tragova zločina.

U maju 2017. godine je 14 tužilaca (*Krasniqi i drugi*) iniciralo parnični postupak za naknadu nematerijalne štete zbog smrti bliskog lica – Marka Abazija, Pashka Abazija i Pjetera Abazija. Tužba je podneta protiv Ministarstva odbrane i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije i zasnovana je na pravnosnažnim presudama MKSJ-a u predmetu *Đorđević i Šainović i drugi*. MKSJ je utvrdio da su srpske snage (pripadnici Vojske Jugoslavije i MUP kao organi tužene), angažovane 27. i 28. maja 1999. godine u operaciji *Reka* u Meji i Korenici i njihovoj okolini, ubile 281 lice, među kojima su i srodnici tužilaca. Tela ubijenih su pronađena u masovnoj grobnici u Batajnici kod Beograda.

Prva presuda u ovoj parnici je doneta 10. decembra 2018. godine²⁶ i njome je sud obavezao tužene da tužiocima isplati iznose od po 500.000,00 dinara, s tim što je naložio da se majci ubijenih isplati iznos od 1.000.000,00 dinara, za jednu tužilju je naložio da joj se isplati iznos od svega 100.000,00 dinara (jer je u vreme zločina bila beba te se samog zločina ne seća), dok je za jednu tužilju odbio u celini tužbeni zahtev uz obrazloženje da u trenutku smrti nije živela sa ubijenima. Obe strane su izjavile žalbe koje je apelaciono veće usvojilo, ukinulo presudu svojim rešenjem od 23. jula 2020. godine²⁷ i predmet vratilo prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

U ponovljenom postupku je prvostepeni sud doneo novu presudu 27. januara 2021. godine²⁸ i njom je obavezao tužene da tužiocima isplati iznose od po 800.000,00 dinara na ime naknade nematerijalne štete, s tim što je majci ubijenih ponovo dosudio iznos od 1.000.000,00 dinara po istom osnovu. Obe strane su izjavile žalbe protiv ove presude, a žalbena odluka nije još uvek doneta, uprkos tome što ova parnica traje pet i po godina.

26 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 8089/2017 od 10. decembra 2018. godine.

27 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž - 2377/2019 od 23. jula 2020. godine.

28 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P-42355/2020 27. januara 2021. godine.

v. KRALJANE

Početak aprila 1999. godine pripadnici srpskih snaga (125. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije i 24. odreda Posebnih jedinica policije) ušli su u selo Kraljane (opština Đakovica). Kod osnovne škole se okupio veliki broj meštana, kojima su naredili da naprave kolonu i da krenu ka Đakovici. Kada je kolona stigla do izlaza iz sela, pripadnici srpskih snaga su iz kolone izdvojili muškarce, a ženama i deci su naredili da nastave put. Muškarce, njih oko 500, su dva dana držali na livadi nedaleko od puta. Sutradan su pripadnici srpskih snaga od zarobljenika oduzeli novac i druge vredne stvari, a nakon toga su većinu starijih muškaraca kamionima prevezli do Đakovice. Celu narednu noć zarobljenici su proveli na livadi bez hrane i vode. Sutradan, 4. aprila 1999. godine na livadu su ponovo došli kamioni u koje su ukrkali starije muškarce, uz napomenu da će im se mladi muškarci uskoro pridružiti, čim zatrpaju rovove koje je napravila Oslobođilačka vojska Kosova. Dok su kamioni odlazili, iz pravca livade se čula rafalna paljba, kojom prilikom je ubijeno 78 muškaraca.

Tela 17 muškaraca koje su 4. aprila 1999. godine zadržali pripadnici 125. mtbr VJ i 24. odreda PJP u Kraljanu, pronađena su 2001. godine u masovnoj grobnici kod jezera Perućac, opština Bajina Bašta. Tela osam muškaraca ekshumirana su sa groblja u selu Brekovac pored Đakovice. Za telima 53 muškarca zadržana od strane 125. mtbr VJ i 24. odreda PJP u Kraljanu još uvek se traga. Među zadržanim muškarcima, 11 njih je bilo maloletno. Dva najmlađa dečaka su imali po 15 godina.

U avgustu 2017. godine je osam tužilaca (*Hajdaraj i drugi*) podnelo tužbu za naknadu nematerijalne štete zbog nestanka njihovih srodnika Rifata i Shkelzena Hajdaraja. Tužba je podneta protiv Ministarstva odbrane i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije i utemeljena je na pravnosnažnoj presudi MKSJ-a u predmetu Šainović i drugi kojom je utvrđeno da su u selu Kraljane, početkom aprila 1999. godine, oružane snage tužene (vojska i policija) izvršile napad na ovo selo, kojom prilikom su zadržale 53 muškarca i oni se do danas vode kao nestali. Prvostepena presuda u ovoj parnici je doneta tek 16. septembra 2021. godine²⁹ i njom je odbijen tužbeni zahtev tužilaca, uz obrazloženje da odredbe Zakona o obligacionim odnosima ne poznaju pravo na naknadu štete za nestala lica, već samo za umrla, kao i da se Konvencija o zaštiti svih lica od prisilnih nestanaka ne može primeniti jer je ratifikovana tek 2011. godine. Nakon izjavljene žalbe, Apelacioni sud je ukinuo prvostepenu presudu 16. juna 2022. godine³⁰ i predmet vratio na ponovno suđenje. U ovom trenutku je postupak i dalje u toku.

29 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P-12745/2017 od 16. septembra 2021. godine.

30 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž - 1511/2022 od 16. juna 2022. godine.

vi. SUVA REKA

Pripadnici Odeljenja unutrašnjih poslova Suva Reka ubili su 48 članova porodice Berisha u Suvoj Reci 26. marta 1999. godine. Nakon ubistva leševe su, zajedno sa pripadnicima Civilne zaštite, utovarili u kamione, a zatim ih odvezli sa lica mesta.

Napad na albanske civile u Beriškanskom naselju naredio je komandir OUP Suva Reka Radojko Repanović, koji je pred Višim sudom u Beogradu 2010. godine osuđen na 20 godina zatvora za ovaj zločin. Za ovaj zločin Okružni sud u Beogradu je 2009. godine osudio i Slađana Čukarića, Milorada Niševića i Miroslava Petkovića, dok su Radoslav Mitrović, Nenad Jovanović i Zoran Petković oslobođeni krivične odgovornosti.

a) Betim Berisha

Betim Berisha je 3. oktobra 2019. godine podneo tužbu protiv Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije zbog ubistva svog oca, majke i brata, tražeći naknadu nematerijalne štete zbog smrti bliskih lica. Prvostepena presuda u ovoj parnici je doneta 15. oktobra 2021. godine³¹ i tužena je obavezana da tužiocu isplati ukupan iznos od 2.400.000,00 dinara na ime naknade štete. U ovom trenutku se postupak nalazi pred Apelacionim sudom u Beogradu, u postupku po žalbi.

17

b) Lirie Veselaj i Rahime Berisha

Kao u predmetu Betima Berishe, tužilje Lirie Veselaj i Rahime Berisha podnele su tužbu protiv Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije u septembru 2021. godine zbog ubistva petoro članova porodice. Ova parnica je još uvek u toku.

vii. TRNJE

U selu Trnje 25. marta 1999. godine pripadnici Pozadinskog bataljona 549. motorizovane brigade VJ ubili su 31 albanskog civila, među kojima je bila i jedna trudnica i sedmoro dece. Napad na selo, uz napomenu da „ne sme biti preživelih”, naredio je komandant Pozadinskog bataljona Pavle Gavrilović, dok je Rajko Kozlina, takođe pripadnik Pozadinskog bataljona, jednom starijem muškarcu pucao u glavu kako bi ostalim vojnicima dao primer kako se ubijaju civili.

31 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 22721/2019 od 15. oktobra 2021. godine.

Pred sudom u Srbiji su za ovaj zločin optuženi i Pavle Gavrilović i Rajko Kozlina. Presudom Višeg suda u Beogradu iz 2019. godine Pavle Gavrilović je oslobođen optužbi, dok je Rajko Kozlina osuđen na kaznu zatvora od 15 godina.

a) Bekim Gashi

Bekim Gashi je podneo tužbu u martu 2021. godine protiv Ministarstva odbrane Republike Srbije za naknadu nematerijalne štete zbog smrti bliskih lica – majke i četiri sestre. Presudom Višeg suda u Beogradu od 27. januara 2022. godine³² je tužena obavezana da isplati ukupan iznos od 4.000.000,00 dinara na ime naknade štete. Ova presuda je potvrđena od strane Apelacionog suda u Beogradu 5. maja 2022. godine³³ i u ovom trenutku se postupak po reviziji tužioca nalazi pred Vrhovnim kasacionim sudom.

b) Hysen Gashi

Hysen Gashi je u aprilu 2022. godine podneo tužbu protiv Ministarstva odbrane Republike Srbije, iz istih razloga iz kojih je to učinio i Bekim Gashi. Šest članova njegove porodice (otac, majka, supruga i troje dece) ubijeni su u martu 1999. godine u selu Trnje. Ovaj postupak je i dalje u toku.

18

viii. HRTKOVCI

Vojislav Šešelj je održao govor u Hrtkovcima 6. maja 1992. godine koji je predstavljao jasan poziv na proterivanje hrvatskog stanovništva iz Hrtkovaca, nakon kog su mnogi Hrvati i drugi nesrbi otišli u Hrvatsku, bilo zato što su se bojali, bilo zato što je izvršena lažna razmena kuća sa srpskim izbeglicama u kontekstu prisile, šikaniranja i zastrašivanja, na šta lokalne vlasti nisu reagovala.

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove u Hagu je 11. aprila 2018. godine doneo presudu kojom je Vojislava Šešelja proglasio krivim i izrekao osuđujuću presudu za podsticanje na progon (prisilno raseljavanje), deportaciju i druga nehumana dela (prisilno premeštanje), kao zločine protiv čovečnosti i za činjenje progona (kršenje prava na bezbednost), kao zločin protiv čovečnosti u Hrtkovcima u Vojvodini. Ovom presudom je tuženi Vojislav Šešelj osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.

32 Presuda Višeg suda u Beogradu P - 698/2021 od 27. januara 2021. godine.

33 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž - 2067/2022 od 5. maja 2022. godine.

Franja Baričević je rođen u Hrtkovcima u Vojvodini, gde je živeo do 19. maja 1992. godine sa porodicom. Nakon 1992. godine on je bio prinuđen da izvrši razmenu svoje imovine u Hrtkovcima sa Brankom Milosavljevićem iz Jakšića u Hrvatskoj.

U decembru 2019. godine Franja Baričević je sa svojom porodicom podneo tužbu protiv Vojislava Šešelja i Ministarstva unutrašnjih poslova za naknadu materijalne štete koju je pretrpeo u prinudnoj razmeni, kao i za naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava na poštovanje privatnog i porodičnog života. Osnov ove tužbe je pravnosnažna presuda Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove protiv Vojislava Šešelja. Ova parnica je i dalje u toku.

ix. LOGORI U VOJVODINI

U Kazneno-popravnom zavodu Sremska Mitrovica su tokom februara 1992. godine bili smešteni pripadnici Zbora narodne garde koji su u novembru 1991. godine bili zarobljeni u Vukovaru.

Marko Crevar, pripadnik Teritorijalne odbrane u sastavu Jugoslovenske narodne armije, 27. februara 1992. godine mučio je dva zarobljenika – Dubravka Gvozdanovića i Marjana Karaulu – tražeći od njih da priznaju optužbe koje su im stavljene na teret.

Crevar je zaključio sporazum o priznanju krivičnog dela i 2015. godine mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne godine.

Dubravko Gvozdanović je u oktobru 2019. godine podneo tužbu za naknadu nematerijalne štete zbog pretrpljenih fizičkih bolova, straha, naruženosti i umanjena životne aktivnosti koju je pretrpeo u zarobljeništvu u Sremskoj Mitrovici od decembra 1991. godine do maja 1992. godine gde je bio izložen svakodnevnom maltretiranju, zlostavljanju, batinanju i torturi koja je ostavila trajne posledice po njegov život i telo. Sudski veštaci su izvršili pregled i utvrdili obim štete koju je tužilac pretrpeo.

Prvom presudom od 27. jula 2020. godine³⁴ odbijen je tužbeni zahtev uz obrazloženje da Ministarstvo odbrane Republike Srbije nije pasivno legitimisano, jer je Marko Crevar bio pripadnik TO, za koju je sud pogrešno smatrao da nije bila u sastavu JNA. Apelacioni sud je svojim rešenjem od 11. juna 2021. godine³⁵ ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio na ponovno suđenje, da bi u ponovljenom postupku prvostepeni sud presudom od 2. juna 2022. godine usvojio tužbeni zahtev i obavezao

34 Presuda Prvog osnovnog suda u Beogradu P - 23990/2019 od 27. jula 2020. godine.

35 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Gž - 1453/2021 od 11. juna 2021. godine.

tuženu na isplatu iznosa od 1.250.000,00 dinara na ime naknade nematerijalne štete. U ovom trenutku je u toku postupak po žalbama parničnih stranaka pred Apelacionim sudom u Beogradu.

x. VELIČANJE RATNIH ZLOČINACA

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je, između ostalih, doneo pravosnažne osuđujuće presude i u predmetima „Vukovarska trojka“ (*Veselin Šljivančanin i dr.*) i „Kosovska petorka“ (*Šainović i dr.*) za zločine koji su počinjeni u Hrvatskoj i na Kosovu. Najveći broj osuđenih za ove zločine je kazne izdržalo i trenutno se nalaze u Srbiji.

Od njihovog povratka u Srbiju, osuđeni ratni zločinci uživaju ugled heroja, prema njima se postupa kao prema nevinim i protivpravno osuđenim licima, daju im se povlastice za koje se ne može reći da su opravdane, veliča se njihova uloga od strane javnih funkcionera i nosilaca vlasti, gostuju na televizijama sa nacionalnim frekvencijama, igraju značajnu ulogu u političkom životu, štampaju im se knjige od strane državnih izdavača i čini se sve da se omalovaži činjenica da je reč o osuđenim ratnim zločincima.

20

Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) je 12. oktobra 2020. godine doneo presudu u predmetu *MAKUCHYAN I MINASYAN protiv Azerbejdžana i Mađarske*³⁶ u kojoj je utvrdio povredu člana 2 i člana 14 u vezi sa članom 2 Konvencije. Predmet ovog postupka je bila istovetna situacija – organi vlasti u Azerbejdžanu su se, nakon izručenja zločinca, poneli na istovetan način na koji se to čini prema osuđenim ratnim zločincima u Srbiji. Članovi porodica ubijenih u predmetu ESLJP-a su se obratili tom sudu tražeći povredu prava zbog ovakvog postupanja nacionalnih vlasti i sud je utvrdio povredu prava.

a) Ana Herman

Ana Herman je ćerka Stjepana Šarika koji je ubijen na poljoprivrednom dobru Ovcara od strane pripadnika Teritorijalne odbrane koja je delovala u sastavu JNA. Ona je vodila parnični postupak za naknadu štete zbog smrti bliskog lica pred Prvim osnovnim sudom u Beogradu, koji je okončan presudom 2019. godine u njenu korist.

³⁶ Evropski sud za ljudska prava, *MAKUCHYAN I MINASYAN protiv Azerbejdžana i Mađarske*, dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202524>.

Ova presuda je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu 2020. godine i njoj je, zbog smrti bliskog lica, dosuđena naknada nematerijalne štete.

Nakon donošenja ove presude, tužilja je u decembru 2021. godine podnela tužbu za naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti, ličnog i porodičnog života, prava na život i zabrane diskriminacije u vezi sa pravom na život, zbog načina na koji se u Srbiji predstavnici vlasti, kao i druge institucije odnose prema Veselinu Šljivančaninu.

Ona je u tužbi citirala brojne izjave narodnih poslanika i njihove hvalospeve upućene Šljivančaninu, ukazala je na njegovu ulogu u političkom životu Srbije, na unapređenja koja je dobio nakon izvršenog ratnog zločina i neoduzimanje čina, na štampanje njegovih knjiga, gostovanje u emisijama sa nacionalnom frekvencijom i na niz drugih pojava koje vode zaključku da organi javne vlasti i javne ustanove od ratnog zločinca prave heroja.

Pripremno ročište u ovoj parnici je zakazano za decembar 2022. godine, odnosno godinu dana nakon podnošenja tužbe, i to tek nakon pritužbe koja je izjavljena Višem sudu u Beogradu, a koju je ovaj proglasio osnovanom.

21

b) Lizane Mala

Kao i Ana Herman, i Lizane Mala je iz istih razloga podnela tužbu, s tim što je, pored zahteva za naknadu nematerijalne štete zbog povrede prava ličnosti, ličnog i porodičnog života, prava na život i zabrane diskriminacije u vezi sa pravom na život, tražila i naknadu za smrt bliskih lica, svog supruga i sina. Tužilja je svedočila i pred MKSJ-om u predmetu *Kosovske petorke* i sud je njeno svedočenje uzeo kao relevantno prilikom utvrđivanja da se ratni zločin u aprilu 1999. godine zaista i desio.

Tužba u ovoj parnici je podneta u martu 2022. godine i postupak je u toku.

III. GLAVNE ODLIKE IZGRAĐENE SUDSKE PRAKSE U PARNIČNIM POSTUPCIMA ZA NAKNADU ŠTETE

U prethodnom izveštaju FHP o materijalnim reparacijama³⁷ ukazano je na nedostatke koji su pratili sudske postupke zaključno sa 2020. godinom. Pored navedenih nedostataka koji su i dalje prisutni, u ovom izveštaju ukazujemo na dodatne nedostatke koji su se pojavili u prethodne dve godine.

a) Odugovlačenje postupaka

U poslednjih nekoliko godina je primetno da postupci pred Prvim i Trećim osnovnim sudom u Beogradu traju neuporedivo duže nego što je to ranije bio slučaj. Ovo se najviše ogleda u razmaku između održanih ročišta u istoj parnici. U prethodnom periodu su se ročišta zakazivala u razmaku od najviše tri do četiri meseca, dok je danas retko da se u toku jedne godine održi više od dva ročišta. Drastično povećan broj predmeta pred ovim sudovima je uzrokovao da razmak između ročišta bude i po pet i više meseci, što se ne može smatrati prihvatljivim rasponom između dva suđenja.

22

Manjak sudija i sudskog osoblja je uzrokovao i to da se predmeti predugo zadržavaju u prvostepenom sudu nakon izjavljenih žalbi parničnih stranaka. U pojedinim predmetima se dešavalo da, nakon izjavljenih žalbi, predmet ne bude dostavljen žalbenom sudu ili sudu trećeg stepena mesecima, ili skoro godinu dana.

Iako nedostatak sudija i sudskog osoblja ne bi trebalo da predstavlja problem za stranke u postupku, niti bi stranke trebalo da trpe štetne posledice zbog propusta države da adekvatno uredi pravosudni sistem, činjenica je da su štetne posledice svakodnevno vidljive.

Sa druge strane, potrebno je pohvaliti činjenicu da su gotovo svi predmeti koji su obrađeni u ovom izveštaju okončani u relativno prihvatljivom roku, a da je najveći problem predstavljalo predugo trajanje postupka po žalbi, bilo pred drugostepenim većem, bilo zbog toga što prvostepeni sudovi nisu blagovremeno dostavljali spise na odlučivanje po žalbama stranaka.

³⁷ Fond za humanitarno pravo, *Materijalne reparacije u parničnim postupcima za naknadu štete – praksa sudova u Srbiji u periodu od 2017. do 2020. godine*, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2021/03/Materijalne-reparacije-2021.pdf>

b) Nepriznavanje ličnih dokumenata izdatih od strane kosovskih institucija

Drugi problem koji se pojavio u poslednjih godinu dana ogleda se u tome da tužiocima sa Kosova koji su dobili presude u svoju korist pred sudovima u Srbiji sve teže imaju mogućnost da ovo potraživanje i naplate. Razlog za ovu vrstu problema ogleda se u tome što je Republika Srbija preko noći odlučila da prestane da priznaje lična dokumenta koja su izdata na teritoriji Kosova, od strane kosovskih organa vlasti. Pored toga, platni promet sa Kosovom ne funkcioniše, tako da tužiocima nisu u mogućnosti da potraživanje iz presuda naplate na račune koje imaju otvorene u bankama na Kosovu. Sa druge strane, sa kosovskim dokumentima nisu u mogućnosti da otvore račune u srpskim bankama koje funkcionišu na severu Kosova. Ovi problemi su prevaziđeni tako što bi tužiocima pred javnim beležnicima ovlastili treća lica koja imaju otvorene račune u Srbiji da prime dosuđeni novac na svoj račun i da im potom isplate iznose u gotovini. Republika Srbija više ne priznaje ni notarski overene izjave tužilaca koje su overili javni beležnici sa severa Kosova, jer su zasnovane na dokumentima koje su izdale kosovske institucije.

U prethodnom periodu ništa od navedenog nije predstavljalo problem. Tužiocima sa Kosova su uspevali da naplate svoja potraživanja jer je Srbija poštovala Sporazum o slobodi kretanja od 2. jula 2011. godine koji je omogućavao nesmetano kretanje građana Kosova i korišćenje kosovskih dokumenata, koje Srbija nije priznavala do 2008. godine. U poslednjih nekoliko meseci Srbija je jednostrano prestala da poštuje ovaj sporazum.

Zaključkom Vlade Srbije broj 05 018-1862/2013-01 od 7. marta 2013. godine, sa izmenama od 15. septembra 2015. godine, Republika Srbija je usvojila Procedure za uzajamnu pravnu pomoć kojima je uredila saradnju sa privremenim institucijama samouprave na Kosovu. Ovaj zaključak nije stavljen van snage, ali su i njega organi vlasti u Srbiji jednostrano prestali da poštuju.

U konačnom, Republika Srbija je 27. avgusta 2022. godine ponovo postigla sporazum sa kosovskim organima vlasti koji je trebalo da otkloni sve probleme koje je sama uzrokovala, tražeći da bude praćen tekstem da priznavanje ličnih dokumenata ne znači i priznavanje nezavisnosti Kosova. Ni ovaj sporazum nije rešio probleme sa kojima se tužiocima suočavaju, jer oni i dalje imaju problem u realizaciji naplate svojih potraživanja koja su utvrđena pravnosnažnim sudskim presudama u Srbiji, čime im se neposredno povređuje pravo na imovinu i pravo na pravično suđenje.

c) Zastarelost potraživanja

Problem tumačenja odredaba o zastarelosti potraživanja naknade štete je i dalje prisutan. Sudovi nastavljaju svoju praksu da primenjuju opšte rokove zastarelosti od tri, odnosno pet godina uvek kada ne postoji pravnosnažna osuđujuća krivična presuda za ratni zločin ili bilo koje drugo krivično delo koje bi dovelo do primene rokova zastarelosti koji se primenjuju za zastarelost krivičnog gonjenja.

Sudovi ne koriste svoje zakonsko pravo da kao prethodno pitanje ispitaju da li ima elemenata krivičnog dela u radnjama izvršioca i da posledično primene duži rok zastarelosti koji je propisan za zastarelost krivičnog gonjenja. Ukoliko bi koristili ovo svoje pravo koje im daje Zakon o parničnom postupku, veliki broj žrtava ne bi bio uskraćen u pravu da zahteva naknadu štete, čak i kada izostane krivična osuđujuća presuda za neki zločin.

d) Prenisko dosuđeni iznosi naknade štete

FHP već godinama ukazuje da su iznosi koje domaći sudovi dosuđuju žrtvama neprimereno niski i da oni ne gube status žrtve ovakvim dosuđenim naknadama. Suma od 800.000,00 dinara u proseku po tužiocu na ime naknade štete zbog smrti bliskog lica ne može se smatrati ni adekvatnom, niti primerenom.

Sudovi se ne obaziru na okolnosti samog stradanja; na činjenicu da je u svim slučajevima reč o najtežim krivičnim delima koje domaće i međunarodno pravo poznaje; na to da ova krivična dela ne podležu zastarelosti krivičnog gonjenja, upravo zbog stepena društvene opasnosti koju izazivaju i u konačnom, da bi dosuđeni iznosi ipak trebalo da predstavljaju neki vid satisfakcije za žrtve i članove njihovih porodica, što se ogleda u njihovoj primerenosti i visini koja ne bi smela da bude simbolična.

Tužioci su tokom postupka dostavljali brojnu sudsku praksu ESLJP-a u kojima je taj sud, u istovetnim situacijama, dosuđivao iznose od oko 20.000,00 evra. Na ovu praksu se domaći sudovi i ne obaziru.

Sa druge strane, prvostepene sudije koje dosude značajno više iznose u svojim presudama uglavnom bivaju sankcionisane preinačenjem takvih odluka u postupku po žalbi i dosuđivanjem sume koja ne prelazi iznos od 900.000,00 dinara. Sve ovo dodatno obeshrabruje žrtve da se upuštaju u parnice u kojima im se dosuđuju iznosi koji se čak ne mogu nazvati ni simboličnim, već krajnje neprimerenim.

IV. ZAKLJUČAK

Prethodni nalazi sadržani u ovom izveštaju za period od 2020. godine zaključno sa 2022. godinom vode zaključku da se položaj žrtava i članova njihovih porodica pred sudovima u Srbiji nije unapredio. Pravo na obeštećenje je i dalje teško ostvarivo, a kako vreme prolazi, ono postaje sve teže.

Izvršioci najtežih krivičnih dela na prostoru bivše Jugoslavije umiru, pa samim tim izostaje i krivična pravda za počinioce. Izostanak pravnosnažnih osuđujućih krivičnih presuda dalje vodi izostanku i materijalnih reparacija, jer sudovi odbijaju da dosuđuju naknade štete žrtvama koje nemaju osuđujuću krivičnu presudu u svoju korist koja bi im pružila pravo da iniciraju postupke za naknadu štete van opštih rokova zastarelosti. Politička volja za promenom zakona u korist žrtava ne postoji, tako da vreme ne radi njima u korist.

Sa druge strane, žrtve i članovi njihovih porodica u slučaju smrti gube pravo na naknadu nematerijalne štete po osnovu smrti bliskog lica. Zakonodavni okvir Srbije ne dozvoljava da se pravo na naknadu nematerijalne štete nasleđuje, tako da usled smrti članova porodica ubijenih i nestalih, oni gube pravo na vođenje ovih parnica.

Sve ovo vodi zaključku da je kompletan mehanizam reparacija najpre zakonodavno uokviren, a potom i kroz praksu protumačen na način da oštećenima onemogućiti da ostvare svoja prava.

U situacijama kada se žrtve ili članovi njihovih porodica ipak odluče na vođenje parnice, njih čeka dugotrajan postupak, sa brojnim preprekama koje, i kad se prevaziđu, obično rezultiraju preniske dosuđenim iznosima na ime naknade nematerijalne štete, koje su više uvredljive nego što zaista pružaju neki vid satisfakcije. Kod tužilaca sa Kosova postoji i dodatni problem, s obzirom na to da ih, i kada okončaju parnicu u svoju korist, Republika Srbija onemogućava da naplate iznose koji su im presudama dosuđeni.

Iz svega predloženog u ovom izveštaju, očigledno je da se položaj žrtava u Srbiji u dogleđno vreme neće popraviti. Usvajanjem Zakona o pravima boraca, vojnih invalida, civilnih invalida rata i članova njihovih porodica³⁸, koji je stupio na snagu 1. januara 2021. godine, pooštreni su kriterijumi za ostvarivanje prava na naknadu članova porodica civilnih žrtava rata, tako da je isključen ogroman broj ljudi koji bi,

38 Dostupno na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-pravima-boraca-vojnih-invalida-civilnih-invalida-rata.html>

čak i po odredbama prethodno važećeg zakona, imali pravo da ostvare naknadu po ovom osnovu.

Ovo jasno ukazuje kakva je namera organa vlasti u Srbiji u odnosu na civilne žrtve rata i članove njihovih porodica. U tom smislu, oni su prepušteni međunarodnim institucijama, poput Evropskog suda za ljudska prava ili pojedinih Komiteta UN, koji će dati konačnu odluku o tome da li im pripada pravo na naknadu štete koju su, van svake razumne sumnje, pretrpeli i za koju su odgovorni organi vlasti Republike Srbije.

Materijalne reparacije u parničnim postupcima za naknadu štete -
praksa sudova u Srbiji u periodu 2021-2022. godine
Prvo izdanje

Izdavač:

Fondacija Fond za humanitarno pravo
Dečanska 12, Beograd
www.hlc-rdc.org

Autor:

Mihailo Pavlović

Urednica:

Ivana Žanić

Lektor:

Predrag Ivanović

Grafičko oblikovanje:

Milica Dervišević

Tiraž:

50

Štamparija:

Instant System, Beograd

ISBN 978-86-7932-127-5

© Humanitarian Law Center Foundation

CIP - Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.384(497.11)
340.142:347.5(497.11)"2021/2022"

ПАВЛОВИЋ, Михаило, 1979-

Materijalne reparacije u parničnim postupcima za naknadu štete : praksa sudova u Srbiji u periodu od 2021-2022. godine / [autor Mihailo Pavlović]. - Beograd : Fondacija Fond za humanitarno pravo, 2023 (Beograd : Instant system). - 27 str. ; 24 cm

Tiraž 50. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-127-5

а) Репарације б) Судска пракса -- Накнада штете -- Србија -- 2021-2022

COBISS.SR-ID 109562377